

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Лісніченка Дмитра Вікторовича

на дисертацію Гуріна Олександра Юрійовича

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС СПЕЦІАЛЬНОГО
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ»,**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Право на захист, будучи фундаментом забезпечення основоположних прав людини, інкорпороване до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 59 Конституції України та статті 20 Кримінального процесуального кодексу України, імперативно вимагає комплексного та належного забезпечення в умовах демократичного суспільства. Це передбачає не лише конструювання дієвих механізмів його реалізації, але й превенцію щодо необґрунтованих обмежень у контексті кримінального провадження, а також дотримання делікатного балансу між правами особи та інтересами правосуддя.

В умовах воєнного стану, коли необхідність оперативного, ефективного та результативного здійснення кримінального провадження набуває критичної актуальності, інститут спеціального досудового розслідування постає як вагомий правовий інструмент, що підлягає подальшій модернізації. Його реформування та вдосконалення не лише гарантує дотримання принципу розумних строків судового розгляду, оптимізує функціонування кримінальної юстиції та забезпечує дієву реалізацію фундаментального принципу невідворотності покарання, а й сприяє консолідації державного суверенітету, захисту суспільних інтересів і системному узгодженню національного правопорядку з провідними європейськими та міжнародними стандартами у сфері забезпечення прав і свобод людини.

Інститут спеціального досудового розслідування еволюціонував як специфічний юридичний інструмент, спрямований на забезпечення кримінальної відповідальності осіб, які, демонструючи явне прагнення ухилитися від правосуддя, навмисно уникають контакту з органами досудового розслідування та суду, перебуваючи на територіях держав, що обмежують екстрадицію особами, які вже мають обвинувальний вирок, або ж знаходяться під юрисдикцією держави-агресора чи на тимчасово окупованих територіях України, де органи державної влади об'єктивно неспроможні повноцінно виконувати свої функції.

Розробка нових та вдосконалення існуючих механізмів забезпечення прав та законних інтересів осіб під час здійснення спеціального досудового розслідування є надзвичайно актуальним питанням в умовах воєнного стану.

Про актуальність як теми так і роботи в цілому свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів в державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773), та загально-кафедральної теми кафедри кримінального процесу та криміналістики: «Охорона та захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження» (державний реєстраційний номер 0121U109271). Обраний напрям відповідає Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, що затверджена постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №12-21.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Викладені у роботі наукові положення та висновки є переважно обґрунтованими, аргументованими та переконливими.

Досить схвально слід поставитися до сформованої методологічної програми, яку склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання,

що забезпечило повноту, логічну побудову та практико орієнтовані результати дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є комплексним монографічним дослідженням щодо механізмів забезпечення прав та законних інтересів людини під час здійснення спеціального досудового розслідування, яке побудоване на концептуальних положеннях здійснення спеціального досудового розслідування та міжнародних стандартів заочного кримінального провадження, з урахуванням особливостей досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Сформульовані автором висновки за результати дисертаційного дослідження є важливими для такої науки як кримінальний. В дослідженні сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій щодо окремої криміналістичної методики розслідування державної зради.

Аналіз законодавства та дослідження концептуальних положень, щодо забезпечення прав та законних інтересів людини під час спеціального досудового розслідування, в умовах повномасштабного вторгнення РФ, містять елементи наукової новизни, серед яких найважливішими, на думку рецензента, є наступні:

- сформульовано тлумачення спеціального кримінального провадження а саме, спеціальне кримінальне провадження слід розглядати як особливий вид кримінального провадження, що характеризується застосуванням спеціальних процедур на стадії досудового розслідування та/або судового провадження, передбачених КПК України для випадків, коли підозрюваний/обвинувачений переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук; та запропонована його класифікація: а) повне спеціальне кримінальне провадження; б) неповне спеціальне кримінальне провадження в формі спеціального досудового розслідування; в) неповне

спеціальне кримінальне провадження в формі спеціального судового провадження;

– обґрунтовано необхідність встановлення додаткових вимог до адвокатів, щодо здійснення «розумні зусилля» для встановлення контакту з підозрюваним, шляхом запровадження статті 297-6 *«Обов'язки захисника щодо інформування підозрюваного, обвинуваченого, при здійсненні спеціального досудового розслідування»*;

– обґрунтована необхідність доповнення статті 297-5 КПК частиною 3, відповідно до якої *«у випадку, якщо в ході досудового розслідування встановлено, що особа, стосовно якої здійснюється спеціальне досудове розслідування, є громадянином (підданим) іншої держави та перебуває за межами України, слідчий, прокурор, окрім дій, передбачених частинами першою та другою цієї статті, зобов'язаний невідкладно направити копії процесуальних документів, що підлягають врученню підозрюваному, до центрального органу зв'язку відповідної іноземної держави;*

- удосконалено комплексну програму підвищення кваліфікації адвокатів, які здійснюють захист у справах, що розглядаються в порядку спеціального досудового розслідування, з акцентом на міжнародні стандарти, тактику ведення справ *in absentia* та етичні аспекти адвокатської діяльності;

- удосконалено наукову періодизацію етапів історичного розвитку інституту спеціального досудового розслідування в період незалежності України.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація Гуріна Олександра Юрійовича «Забезпечення прав людини під час спеціального досудового розслідування» є завершеною кваліфікаційно працею, характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право».

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у процесі вдосконалення норм Кримінального процесуального кодексу України, та стати підґрунтям подальших наукових досліджень інституту спеціального досудового розслідування та механізмів забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладені у восьми наукових працях, із яких: 4 – статті, в наукових фахових виданнях України в галузі юридичних наук, 4 – тези доповідей, виданих за результатами проведення міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій. Така кількість, обсяг і зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертації, адже основні положення, висновки і рекомендації пройшли належну апробацію.

Висновки дисертаційного дослідження відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені автором теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень роботи та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною обґрунтованістю проведеного дослідження, критичним аналізом та узагальненням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених.

Автором у ході дослідження використані актуальні статистичні дані, результати опитування 132 респондентів в Вінницькій та Одеській областях, а саме: адвокатів - 32, прокурорів – 40, слідчих - 43, слідчих суддів - 17, які вдало застосовані у роботі.

Слід відмітити оволодіння автором методологією та методикою дослідження. У роботі висвітлено широкий спектр нових проблем і підходів до їх вирішення. Автор вміло і коректно полемізує, аргументує власні судження. Комплексний підхід до використання методів дослідження дозволив системно дослідити предмет дослідження, виконати поставлені завдання та досягти мети.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертанта, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів до дослідження обраної проблематики, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту.

1. У тексті дисертації спостерігається певна варіативність у вживанні термінів, зокрема щодо понять «спеціальне досудове розслідування», «*in absentia*-провадження», «заочне провадження».
2. У підрозділі 2.3 дисертації автором пропонується покладення на захисника обов'язку здійснювати «розумні зусилля» для інформування клієнта, стосовно якого здійснюється спеціальне досудове розслідування, про хід кримінального провадження, зокрема шляхом ознайомлення його з процесуальними документами. Яким чином, передбачається практичний механізм реалізації зазначених зобов'язань?
3. Дисертаційне дослідження має значну кількість використаних джерел, в той же час їх аналіз вказує що література містить переважно вітчизняні джерела, тоді як тема спеціального досудового розслідування має міжнародний вимір. В зв'язку з чим автору доцільно звернути більшу увагу на наукові праці зарубіжних авторів.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять

дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

Дисертація Гуріна Олександра Юрійовича «Забезпечення прав людини під час спеціального досудового розслідування» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведеного здобувачем дослідження, розв'язує важливе наукове завдання, та свідчить про належний рівень оволодіння Гуріним О.Ю. методологією наукової діяльності.

Дисертація повною мірою відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор – **Гурін Олександр Юрійович** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ

Дмитро ЛІСНІЧЕНКО